

Position paper Rondetafelgesprek Ouderdomsregelingen

Beste Kamerleden,

Helaas maken ouderen in Nederland lang niet altijd gebruik van hun recht op sociale regelingen. Zo weten veel senioren niet dat ze recht hebben op huur- en zorgtoeslag en maken daar (dus) geen gebruik van. Dit blijkt uit onderzoek door KBO-PCOB en andere organisaties van senioren en gepensioneerden. De onderbenutting van huur- en zorg-toeslag is fors. Zo ligt het aandeel seniorenhuishoudens dat mogelijk hun recht op huurtoeslag laat liggen op 17%. Het aandeel seniorenhuishoudens dat, op basis van hun inkomen en vermogen, mogelijk recht heeft op zorgtoeslag maar er geen beroep op doet, ligt tussen de 6% en 14%. Dit kunt u lezen in het rapport [\(Onder\)benutting zorgtoeslag en huur-toeslag door senioren¹](#).

Blijkbaar weten veel oudere Nederlanders de weg niet te vinden naar regelingen die een bescherming moeten bieden tegen een te laag inkomen. Dit kan meerdere oorzaken hebben. Zo wijst de overheid senioren soms wel actief op een regeling, bijvoorbeeld wanneer bekend is dat ze lang in het buitenland hebben gewoond. Maar bij 'negatieve levenswijzigingen' die grote financiële gevolgen kunnen hebben gebeurt dit doorgaans niet. Denk aan het verlies van de partner door scheiding of overlijden, opname in het verpleeghuis, werkloosheid boven de 55 jaar, arbeidsongeschiktheid en/of een langdurige ziekte. Iedereen die in zo'n situatie terecht komt en daarbij een financiële stap naar beneden maakt richting een langdurig laag inkomen, verdient sociale bescherming waarvoor er al regelingen gelden. Maar na zo'n gebeurtenis hebben betrokkenen niet altijd de kennis over de sociale voorzieningen waar ze mogelijk recht op hebben. En schrikken ze soms ook terug voor het aanvragen daarvan. Zo hoorden wij van sommige leden dat ze geen toeslag, compensatie of kwijtschelding durven aan te vragen 'omdat ze anders misschien een naheffing krijgen', nadat de Belastingdienst eerder bij hen een fout had gemaakt bij verwerking van hun belastingaangifte.

Ouderen zijn doorgaans liever voorzichtig. En hebben soms gevoelens van trots en schaamte ('ik heb het levenslang alleen kunnen bolwerken en wil nu niet mijn handje ophouden').

Daarom vindt KBO-PCOB het belangrijk te kijken naar verbetering van de koopkrachtregelingen. Bijvoorbeeld via de in [motie-Bruins/Van Weyenberg²](#) genoemde alternatieve inkomensafhankelijke arrangementen of (uitkeerbare) heffingskortingen.

Randvoorwaarde voor een nieuw stelsel is wel dat senioren die nu een beroep doen op toeslagen of regelingen zoals de AIO, er in een nieuw stelsel **niet** op achteruit gaan. Eveneens moet voorkomen worden dat de ene moeilijk uitvoerbare regeling wordt vervangen door de andere moeilijk uitvoerbare regeling. Met alle overgangs- of verzilveringsproblemen vandie, die cliënten (opnieuw) in de problemen kunnen brengen.

¹ <https://www.kbo-pcob.nl/wp-content/uploads/2018/09/2018-09-06-18097-Eindrapport-onderbenutting-zorgtoeslag-en-huurtoeslag-door-senioren-Regioplan-11sept18.pdf>

² Kamerstuk 31066, nr. 558, 4 december 2019

Peiling

Recent heeft KBO-PCOB onder haar achterban, grotendeels AOW-gerechtigd, gevraagd of ze bekend zijn met de AIO als sociale voorziening. De uitkomsten waren veelzeggend: ruim 80% wist niet wat het was (42 – Ja /174 – Nee; stand van 27 januari 2020).

Degenen die het wél wisten, zijn daar destijds bijvoorbeeld actief op geweest door de Sociale Verzekeringsbank bij het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd. Bij de SVB was dan (gelukkig) bekend dat ze een tijd in het buitenland verbleven en daarmee geen volledige AOW-opbouw hadden.

Een dergelijk automatisme bij het bereiken van de AOW-leeftijd (een brief met ‘weet u waar u mogelijk recht op hebt?’) is heel effectief. We sluiten ons als KBO-PCOB aan bij de oproep van de SVB om belemmeringen hiertoe (omwille van privacy) zoveel mogelijk weg te nemen. Dus om het mogelijk te maken om bijvoorbeeld de benodigde gegevens over inkomen en vermogen tussen UWV en de Belastingdienst uit te wisselen. Daarmee kan actiever op regelingen worden gewezen.

Onbekendheid met de AIO (Aanvullende Inkomensvoorziening Ouderen) is een groot probleem. De voorziening is bedoeld als bescherming tegen armoede bij senioren die anders onder het sociaal minimum dreigen te raken. Een risico dat bovendien toeneemt boven de 85 jaar, als de zorgkosten vaak snel stijgen.

Aantallen

De lage aanspraak op de AIO-voorziening werkt door in ander beleid. Zo wordt gesteld in de [beleidsdoorlichting oudedagsvoorziening](#)³, binnenkort door uw commissie behandeld, dat het afschaffen van de partnertoeslag een beperkt negatief inkomenseffect heeft. Dit wordt afgemeten aan de lage instroom in de AIO per 2015. In 1995 is besloten om de partnertoeslag voor een jonge partner per 2015 te laten vervallen voor nieuwe instroom. Het ministerie van SZW concludeert: “Uit de beperkte extra instroom in de AIO van AOW’ers met een volledige AOW-opbouw blijkt dat de verwachtingen van destijds grotendeels zijn uitgekomen en een partnertoeslag voor 97% van de AOW’ers met een jongere partner niet meer noodzakelijk is.” Dat is een forse conclusie als de Algemene Rekenkamer net constateert dat er zoveel onderbenutting van de AIO-aanvulling is.

Dit is het aantal AOW-ers (2018) met een onvolledige AOW (bron: SVB), naar geboorteland:

Nederland	283.495	Turkije	43.284	België	41.809
Spanje	34.949	Marokko	34.469	Suriname	34.150
Duitsland	31.710	Indonesië	24.900	NL Antillen	13.829
Groot-Brittannië	13.515				

³ https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/commissievergaderingen/details?id=2020A00348

Het gaat dus om grote aantallen ouderen, van wie sommigen een aanvullend pensioen of uitkering uit het buitenland zullen ontvangen. Vele duizenden echter zullen niet op de hoogte zijn van de AIO.

Waar wij kunnen zullen wij als KBO-PCOB via onze vereniging en vrijwilligers informatie blijven geven aan senioren over de AIO en andere voorzieningen. Maar de overheid kan, en moet, nog verdere stappen zetten.

Voorstel tot Actieplan voor betere benutting van ouderenregelingen:

1. **Monitor** jaarlijks het **niet-gebruik** van ouderdomsregelingen.
2. Doe onderzoek naar **verbetering** van de **koopkrachtregelingen**. Bijvoorbeeld via inkomensafhankelijke arrangementen of (uitkeerbare) heffingskortingen.
3. Doe onderzoek naar de **belemmeringen** die de uitwisseling van noodzakelijke gegevens nu nog onmogelijk maken en naar manieren om deze belemmeringen weg te nemen. Al dan niet via een bestandsvergelijking, of het toekennen van een wettelijke taak aan het SVB om te voorkomen dat ouderen onder het sociaal minimum terecht komen. Zorg vervolgens voor het daadwerkelijk **opheffen** van deze belemmeringen, zodat zoveel mogelijk senioren krijgen waar ze recht op hebben.
4. Onderbenutting is groter dan niet-gebruik van AIO alleen: ook andere toeslagen, compensaties en mogelijkheden (denk aan kwijtscheldingen) zijn bij veel senioren niet bekend en daarmee onbenut. Dit kan tot gevolg hebben dat senioren onder het sociaal minimum terecht komen en noodzakelijke kosten gaan mijden (denk aan preventie en zorg). **Werk daarom samen met seniorenorganisaties** die dichtbij ouderen staan. En die de 'levenswijzigingen' goed kennen die gepaard gaan met verandering van inkomen en/of vermogen.

KBO-PCOB staat klaar om samen met het ministerie en de SVB dit Actieplan handen en voeten te geven.

Op deze manier kunnen we samen voorkomen dat een volgend Rekenkamerrapport weer leidt tot dezelfde zorgwekkende nieuwskoppen als nu: '[Veel ouderen onder bestaansminimum omdat ze aanvulling AOW niet krijgen](https://nos.nl/artikel/2310261-veel-ouderen-onder-bestaansminimum-omdat-ze-aanvulling-aow-niet-krijgen.html)'⁴.

⁴ <https://nos.nl/artikel/2310261-veel-ouderen-onder-bestaansminimum-omdat-ze-aanvulling-aow-niet-krijgen.html>